

Acar, Ergün, “Sinop’ta Düğün Sonrası Gelenekler ve Söz Varlığı”, *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 12/25, ss. 85-97.

DOI: 10.31765/karen.1821996

Bu çalışma için Sinop Üniversitesi Rektörlüğü İnsan Araştırmaları Etik Kurulunun 11.04.2025 tarih ve 2025/184 sayılı kararı ile Etik Onay alınmıştır.

Ethical approval for this study was obtained from the Human Research Ethics Committee of Sinop University Rectorate with decision number 2025/184 dated 11.04.2025.

* Araştırma Makalesi / Research Article

** Doç. Dr.,
Sinop Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
Sinop/TÜRKİYE
✉ eacar@sinop.edu.tr

ORCID: 0000-0002-8771-0683

Anahtar Kelimeler: Sinop, Düğün Sonrası, Ağız Sözlüğü, Duvak, Ziyaret

Keywords: Sinop, After Wedding, Dialect Dictionary, Veil, Visit

SİNOP'TA DÜĞÜN SONRASI GELENEKLER VE SÖZ VARLIĞI*

Ergün ACAR**

Öz: Sinop yöresinde düğünler, genel olarak gelin ve güveyin evlilik birliğine adım atmasıyla tamamlanmış kabul edilmekle birlikte, düğün sonrasında yaklaşık bir ay boyunca sürdürülen kutsayıcı ve tamamlayıcı ritüellerle devam etmektedir. Bu uygulamalar, düğünün ertesi günü gerçekleştirilen duvak töreniyle başlayıp dürü dağıtma, aile ve komşu ziyaretleri gibi çeşitli geleneksel pratiklerle sürdürülmektedir. Bunun yanı sıra, gelin ve damadın bağlanma durumunun bulunduğu inanılması hâlinde, söz konusu süreç içerisinde bu durumun giderilmesine yönelik çeşitli uygulamalara da başvurulmaktadır. Duvak günü uygulamaları genellikle sabah ezanıyla başlamakta; duvak asma, damat kahvaltısı, helva kesme, çeyiz serme, dürü dağıtma, gelin-su-ekmek pratikleri, yemek ikramı ve çeşitli eğlence faaliyetleriyle son bulmaktadır. Çalışmada Sinop yöresine ait düğün sonrası gelenekler saha derlemeleri yoluyla tespit edilerek açıklanmıştır. Eski Türk inanç sistemine ait pek çok unsuru bünyesinde barındıran bu uygulamalardan bazıları, Türk dünyasında görülen benzer geleneklerle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışmada, düğün sonrası geleneklerle ilişkili söz varlığına da yer verilmiştir. Sinop ağızlarında kullanılan biçimleriyle toplam 70 madde başı sözcük Türkçeye kazandırılmıştır. Bu sözcüklerin 51'i Derleme Sözlüğü'nde yer almayan, 8'i Derleme Sözlüğü'nde bulunmakla birlikte farklı anlam taşıyan, 7'si Derleme Sözlüğü'nde yer almasına rağmen Sinop yöresinden derlenmemiş olan, 4'ü ise Derleme Sözlüğü'nde mevcut bulunan kelimelerden oluşmaktadır.

POST-WEDDING TRADITIONS AND VOCABULARY IN SINOP

Abstract: In the Sinop region, weddings are generally considered complete with the bride and groom's commitment to marriage, but they continue with blessing and complementary rituals lasting approximately a month after the wedding. These practices begin with the veil ceremony held the day after the wedding and continue with various traditional practices such as distributing the dowry, visiting family and neighbors. Furthermore, if it is believed that the bride and groom are bound by a bond, various practices are employed to resolve this bond during this period. The veil day practices generally begin with the morning call to prayer; they conclude with the hanging of the veil, the groom's breakfast, the cutting of halva (a sweet dessert), the display of the dowry, the distribution of the dowry, the bride-water-bread ritual, the serving of food, and various entertainment activities. This study identifies and describes post-wedding traditions in the Sinop region through field research. Some of these practices, which incorporate many elements of the ancient Turkic belief system, are evaluated comparatively with similar traditions found throughout the Turkic world. The study also includes vocabulary used within the context of post-wedding traditions and identified during the compilation process. A total of 70 headwords, in their forms as used in the Sinop dialects, have been added to the Turkish language. Of these words, 51 are not included in the Compilation Dictionary, 8 are included in the Compilation Dictionary but carry different meanings, 7 are included in the Compilation Dictionary but were not compiled from the Sinop region, and 4 are words that are already present in the Compilation Dictionary.

Geliş Tarihi / Received Date: 11.11.2025

Kabul Tarihi / Accepted Date: 09.06.2026

Giriş

Düğün, toplumsal birlikteliği pekiştiren ve bireyler arasındaki sosyal ilişkilerin güçlenmesine katkı sağlayan önemli kültürel olgulardan biridir. Bunun yanı sıra, bireylerin birbirlerine ve topluma karşı sorumluluklarını ve davranış biçimlerini şekillendiren sosyal bir işlev üstlenmektedir. Toplumun kültürel mirasının aktarılmasında etkin rol oynayan düğünler; gelenek, görenek, inanç, değer yargıları ve törelerin yaşatılmasına olanak sağlayarak kültürel sürekliliği desteklemektedir. Aynı zamanda eğlence ve dayanışma unsurlarını bünyesinde barındıran düğünler, Türk kültürünün temel yapı taşlarından biri olarak değerlendirilmektedir.¹ Düğünlerin, öncesi ve sonrasında da en az kendisi kadar zengin kültürel değer taşıyan aşamaları bulunmaktadır.

Gelin ve damadın düğünle gerçekleşen birlikteliği topluma ilan edildikten sonra, düğün sonrası tamamlayıcı ve kutsayıcı çeşitli ritüeller gerçekleştirilmektedir. Topluma ve coğrafyaya göre farklılık gösteren bu uygulamalar, genellikle düğünün ertesi günü düzenlenen duvak töreniyle başlamaktadır. Söz konusu süreç; duvak açma, dürü dağıtma, çeyiz serme, aile ve komşu ziyaretleri gibi geleneksel pratiklerle devam etmektedir. Bunun yanı sıra, gelin ve damadın bağlanma durumu olduğu takdirde bunu ortadan kaldırmaya yönelik de çeşitli uygulamalara başvurulmaktadır.

Türk kültüründe düğün gelenekleri üzerine çok sayıda çalışma olmasına rağmen, düğün sonrası uygulama ve geleneklere yönelik araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Mevcut çalışmaların ise ağırlıklı olarak düğünün ertesi günü gerçekleştirilen duvak törenleri üzerine yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Bu durumun Sinop için de geçerli olduğu görülmekte olup; yapılan araştırmaların daha çok kız isteme, söz kesimi, düğün alışverişi, gelin göçü, gelin hamamı, kına ve gerdek gibi evlilik sürecine ilişkin uygulamalar üzerinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir.² Bu nedenle çalışmamız, düğün sonrası gelenekler ve bu geleneklerle ilişkili söz varlığı üzerine temellendirilmiş; söz konusu boşluğa Sinop yöresi özelinden katkı sunulmak istenmiştir.

Araştırma verileri Sinop ilinin 118 köy yerleşik biriminden derlenerek elde edilmiştir. Derlemeler Sinop Üniversitesi Rektörlüğü İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan 11.04.2025 tarih ve 2025/184 sayılı etik kurul onayı alındıktan sonra tarafımızca yapılmıştır. Derlemeler, köylerde yaşayan ve 50 yaşın üzerindeki kaynak kişilerden ses kayıt cihazı kullanılarak toplanmıştır. Görüşmeye başlamadan önce her bir kişiye “bilgilendirilmiş onam formu” okunup imzalatılmıştır. Geleneklerin bazıları günümüzde artık uygulanmasa bile bu anlatılar, kaynak kişilerin kendi düğünlerinde yaşadıkları ya da tanık oldukları uygulamalara dayanmaktadır. Derlemeler verilirken kaynak kişilere ait bilgiler kanıtlanabilirlik açısından dipnotlarla gösterilmiştir. Alıntılar yazımında, dil çalışmalarına da katkı sunmak amacıyla yarı yapılandırılmış yazım yöntemi uygulanmıştır.

1. Sinop'ta Duvak Günü

Düğünler, insan yaşamının önemli geçiş evrelerinden birini oluşturmaktadır. Duvak ise bu geçiş sürecinin en önemli eşiklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Zira duvağın açılması, gelinin yeni bir hayata adım atışını simgelemektedir. Geçiş sürecinin ve evlilik sonrası yaşamın sağlıklı, huzurlu ve bereketli olması amacıyla duvak törenlerinde çeşitli ritler gerçekleştirilmiş; saçılar sunulmuştur. Koruyucu olduğuna inanılan su, ateş, demir gibi tabiat kültürlerinden faydalanılmıştır. Ayrıca eski Türk inanç sistemine dayalı bu pratiklerle İslami unsurlar harmanlanmıştır.

Sinop'ta duvak; gelin başına örtülen örtüyü ya da beline bağlanan kuşağı temsil eder.³ Bu sözcük, Türklerde hükümdarlık ve kut sembolü olan *tuğ* üzerine {+ak} küçültme eki getirilerek türetilmiştir. Yörede kullanılan duvaklar genellikle al (kırmızı), kızıl, gök (yeşil) ve ak (beyaz) renklerini taşımaktadır. Bunlardan al, güç ve kudreti; gök, bolluk ve bereketi; ak, saflık ve temizliği temsil eder. Ayrıca yörede duvak için *emür*, *çatgu* ve *börk* sözcükleri de kullanılmaktadır. Türk düğün geleneğinde gerdekten bir sonraki güne de genel olarak “duvak/duvak günü” denir. Bugün gelinin kızlıktan kadınlığa geçişi, başka bir aileye ya da boya geçmesi, çiftlerin karı-koca olması ve gelinin bakireliğini ispat etmesi gibi durumlar için bir tören düzenlenir. Bununla “genç kızın namusunu, şeref ve haysiyetini koruyarak gelin olması” çevreye gösterilir⁴. Etraftan gelen akraba ve

¹ Eker, 2000: 92.

² Ülkütaşır, 1933a: 156-158; 1933b: 168-172; 1939: 1-7; 1963a: 2974-2976; 1963b: 3043-3045; Başoğlu, 1976: 14-18; 1980a: 19-22; 1980b: 14-16; 1980c: 19-21; Çiftçi ve Uzun, 2015: 219-225; Komisyon, 1977: 38-43; Özdoğru, 1969: 53-62; 1971: 6109-6112; Özdoğru ve Özdoğru, 1973: 6622-6623.

³ Acar, 2017: 37.

⁴ Köse, 2003: 93.

komşuların tanıklığında duvağın açılıp asılmasıyla çift artık bir aile olmuş ve çevreye ilan edilmiş olur. Kurulan ailenin sancağını/bayrağını duvak simgeler. Çünkü Türklerde aile; ordu ve devletin temelini, devamını sağlayan kutsal bir kurumdur.

Sinop'ta duvak genel olarak cuma günü gerçekleşir. Bu güne yörelere göre değişen *duvak sepme*, *duvak düğünü*, *sağdıç düğünü*, *semet*, *yüz açma*, *duvak açımı*, *gelin cuması*, *gelin görme* gibi adlar verilmektedir. Duvak sabahı damat erkenden kalkıp namazını kılar. Gelinle damat, davul-zurna eşliğinde evdeki büyüklerin ve misafirlerin ellerini öperken gelenlere yemek ikram edilir. Düğün evinde kızın çeyizi serilip sergilenir. Ziyaretçiler yanlarında ev eşyası gibi küçük hediyeler getirir. Dışarıda evin avlusu ya da köy meydanında helva dağıtılır.

Konuyla ilgili yörelere göre değişen derlediğimiz uygulamalar şunlardır:

Ayancık-Dibekli köyünde; *sağdıç düğününe* gelinin anne-babası gelmez, daha çok köyden akraba ve komşular katılır. Sağdıç ise gelin duvağını ve yatak çarşafını asarak çevreye çiftin aile olduğunu ilan eder. *Sağdıç düğünü* kadınlar arasında gerçekleşir. Yemekler yenir, türküler söylenir, oyunlar oynanır.⁵ Türkeli-Taşgüney köyünde duvak günü gelin çeyizi evin ortasına dökülür. Konu komşu herkes ziyarete gelir. Gelin âdet olarak çoluk-çocuk, yetişkin herkesin elini öper. Bugün geline iş yaptırılmaz aksi takdirde ömrü boyunca işinin bitmeyeceğine inanılır.⁶ Durağan-Çandağı köyünde sabahleyin damat silah atarak duvağa gelecek ziyaretçilere haber verir. Daha sonra sağdıçını yanına alarak kaynanasının elini öpmeye gider. Kızının bakire olmasından kaynaklı memnuniyetini göstermek üzere onun elini öper, kahvaltısını orada yapar.⁷ Durağan-Yeşilyurt köyünde damat önce sabah namazını kılmaya camiye oradan da analığıyla babalığının elini öpmeye gider.⁸ Merkeze bağlı Eymür köyünün Şahinoğlu Mahallesi'nde ise âdet olarak sabah geline makarna kestirilir. Ayrıca damatla sağdıç kaynanayı evinden alarak kızının yanına getirir.⁹ Erfelek-Himmetoğlu köyünde duvak sabahı ilk iş olarak gelin kaynanasını sırtında taşıyarak sınanır.¹⁰ Durağan-Alpuğan köyünde duvak günü gelen ziyaretçilere *dürü* dağıtılır. Dürüye atlet, *ince cember*, *havlu* gibi eşyalar konur. Bugün misafirlere yemek verilir. Davullu-zurnalı eğlenceler yapılır.¹¹ Boyabat-Tekke köyünde duvak günü geline özellikle ekmek yaptırılır. Yapılan ekmeklerin bereketli olduğuna inanılır. Ekmekler gelenler tarafından yenir ve kendi evlerine bereket için götürülür.¹²

Boyabat-Aşıklı köyünde *semette* (duvakta) kadınlar tef çalıp türkü söyler:¹³

<i>Hevle aldım elime</i>	<i>Akşam oldu hergine</i>
<i>Söyledim on kelime</i>	<i>Eğer atmış tay gine</i>
<i>Hem çaldım hem söyledim</i>	<i>Evliler odasına</i>
<i>Ne gelüse dilime</i>	<i>Bekârlara vay gine</i>

<i>Gelin geldi dikildi</i>	<i>Akşam oldu duraman</i>
<i>Büyüğüyenen beraber</i>	<i>Güle deste olaman</i>
<i>Maşallah deyin garılar</i>	<i>Ay buluda girince</i>
<i>Belki nazar değer</i>	<i>Bağla yârım duraman</i>

1.1. Duvak ve Duvak Sonrası Ritüelleri

Bugüne özel gelin-su-ekmek ritüelleri gerçekleştirilir. Bunlara; *ekmek/çörek bölme*, *su düğünü*, *gelini suya götürme*, *duvak sıvama*, *duvak sepme*, *yüz açma*, *analama* gibi adlar verilmiştir. Bu ritüeller aracılığıyla gelinin yeni ailesinin ata kültürüne kabul edilmesi, aile ocağına ve soy birliğine dâhil edilmesi, su iyesi başta olmak üzere çeşitli koruyucu ruhların memnun edilmesi, kara iyelerden arındırılması, bereketin artırılması ve yeni kurulan yuvanın nazar ile olumsuz etkilerden korunmasının amaçlandığı söylenebilir. Türk halk kültüründe su, ateş, ekmek ve ocak gibi kutsal kabul edilen unsurlar etrafında şekillenen bu uygulamalar; geçiş dönemle-

⁵ Su...Ca., Sinop/Ayancık-Dibekli Köyü 1940, İlkokul, Ev hanımı.

⁶ Ya...Er., Sinop/Türkeli-Taşgüney Köyü 1965, İlkokul, Ev hanımı.

⁷ Şe...Ar., Sinop/Durağan-Çandağı Köyü 1952, İlkokul, Ev hanımı.

⁸ Ün...Gü., Sinop/Durağan-Yeşilyurt Köyü 1942, İlkokul, Ev hanımı.

⁹ Hü...Şa., Sinop/Merkez-Eymür Köyü Şahinoğlu Mahallesi 1957, İlkokul, Emekli.

¹⁰ Şe...Ak., Sinop/Erfelek-Himmetoğlu Köyü 1938, İlkokul, Ev hanımı.

¹¹ Re...Şa., Sinop/Durağan-Alpuğan Köyü 1949, İlkokul, Rençper.

¹² Ün...Öz., Sinop/Boyabat-Tekke Köyü 1961, İlkokul, Ev hanımı.

¹³ Şi...Öz., Sinop/Boyabat-Aşıklı Köyü 1955, İlkokul, Ev hanımı.

rine özgü inanışların, eski Türk inanç sistemi izlerinin ve toplumsal dayanışma anlayışının günümüze taşınmasını sağlamaktadır. Bunun yanı sıra söz konusu ritüeller, bireyin yeni sosyal statüsünü meşrulaştıran ve toplumsal aidiyetini pekiştiren sembolik işlevler de üstlenmektedir.

Konuyla ilgili kaynak kişilerden derlediğimiz uygulamalar şunlardır:

Durağan-Yağbasan köyünde duvak günü damat, sabah namazını kıldıktan sonra silah atıp *sağdıç* ve *bekâr başına* haber verir. Hep birlikte kahvaltı yapılır. Gerdek gecesi için hazırlanan *ok*'un arta kalanları yenir. Daha sonra kız evinden *honça* gelir. *Honça* bırakıldıktan sonra içine muhakkak bahşiş konur. Gelenlere yemek verilir, davullu-zurnalı, oyunlu-türkülü eğlenceler yapılır. Bütün gün çeyiz sergilenir. Yaşlı bir kadın duayla oklavaya duvak sarar. Sonra “Bu benim elim değil; Fatma anamızın, Fadime anamızın eli”, diyerek gelinin sırtını oklavayla sıvazlar. Buna *duvak sıvama* denir. Öğleden sonra gelinle arkadaşları bir suyun başına *çörek bölmeye* gider. Burada gelin tarafından bütün bir ekmek ya da çörek bölünerek gelenlere dağıtılır. Bu ekmeğin bereket ve uğur getireceğine inanılır. Bölünen ekmeği isteyen orada yer isteyen yanında götürüp yakınlarına dağıtır. Sonra geline burada abdest aldırılır ve eve dönülür.¹⁴

Eski Türk inancında kadınların koruyucusu ve bereket timsali olan Umay ana iyesi İslamiyet’le yerini Fatma Ana’ya bırakmıştır.¹⁵ Sinop’ta bazen Fatma bazen de Fadime ana olarak geçen bu ifade kadınlar tarafından sağaltımlarda,¹⁶ yemek yapımında ve tarım işlerinde sıklıkla kullanılmaktadır. Yağbasan köyünde oklavaya sarılan duvakla gelini sıvazlayan kadının “Bu benim elim değil, Fatma anamızın Fadime anamızın eli¹⁷” demesiyle duvağın geline uğur ve bereket getirmesi amaçlanmıştır.

Dikmen-Yaylabeyi köyündeki *duvak sepme* töreninde, *uslu* (yaşlı) bir kadın *ok* adı verilen ucu boncuk ve demir para takılı bir ağaç çubukla gelin duvağını üç sefer dalgalandırarak şu manileri söyler:¹⁸

<i>Gavurmayı gavurma</i>	<i>Ağına ak deme</i>
<i>Gaşa saçıp savurma</i>	<i>Göğüne gök deme</i>
<i>Gayınağı depüp de</i>	<i>Eve gelenlere</i>
<i>Ocaklığa gıvrma</i>	<i>Gayınam yok deme</i>

Durağan-Çandağı köyünde gerçekleşen *duvak sepme* töreninde ise gelinin yanına geçen iki kadından biri *oklava* diğeri *kesküç* (demirden hamur kesme aracı) tutarak gelinin başındaki duvağı dalgalandırır. Bu sırada karşılıklı şu soru-cevap yapılır:

- “Ne sepiyon?”
- “Duvak sepiyon.”
- “Kimin duvağını sepiyon?”
- “Kezbangiliñ duvağını sepiyon.”
- “Sep getsin!”
- “Biz de getsin diye sepiyok.”
- “Sep getsin!”
- “Aha septik, aha erdik, aha gördük. Durursan daha ev, aha ocak... Durmassan daha ip, işte nacak... Al da ormana-oduna git!”

Bu diyaloglar üçer defa tekrar edildikten sonra dışardan gelen damat duvağı kapıp kaçmaya çalışır. Kaçamayıp yakalanırsa oradakiler tarafından oklavayla birkaç sefer vurulur. Daha sonra gelin köyün pınarına gider ve bir kova su getirir. Gelirken pınarın başına evden götürdüğü bir ekmeği kurt, kuş, vb. yesin diye bırakır. Getirdiği sudan duvağa gelen kadınlara tek tek dağıtarak içirir. Kadınlar da “gelinimiz *bolçok* (bereketli) olsun, kaza-bela görmesin, her şeyden korunsun” diye dua ve temennilerde bulunur.¹⁹ Yine bu ritüelin bir benzeri Durağan-Yeşilyurt’ta gerçekleşir. Burada yine soru-cevapla duvak serpilirken gelinin ayakaltına balta konur. Duvak serpildikten sonra da bir oklava gelinin tüm vücuduna gezdirilir. Ardından gelinin başından duvak alınıp beline bağlanarak tören bitirilir.²⁰

¹⁴ Ün...Üs., Sinop/Durağan-Yağbasan Köyü 1962, İlkokul, Ev hanımı.

¹⁵ Kumartaşlıoğlu, 2015: 109.

¹⁶ Acar, 2022: 130.

¹⁷ Ün...Üs., Sinop/Durağan-Yağbasan Köyü 1962, İlkokul, Ev hanımı.

¹⁸ Şe...Na., Sinop/Dikmen-Yaylabeyi Köyü 1955, İlkokul, Ev hanımı.

¹⁹ Şe...Ar., Sinop/Durağan-Çandağı Köyü 1952, İlkokul, Ev hanımı.

²⁰ Ün...Gü., Sinop/Durağan-Yeşilyurt Köyü 1942, İlkokul, Ev hanımı.

Mişâr, Kerâşen ve Astrahan Tatarlarında iki oğlan çocuğun oklavayla gelinin duvağını açma ritüelinin²¹ benzer biçimleri yukarıda anlatılan *duvak sepme* ve *duvak sıvama* adı verilen ritüellerle benzeşmektedir.

Saraydüzü-Aşağı Akpınar köyünde su kültüne dayalı *su düğünü* adı altında ritüeller gerçekleştirilir. Buna göre gelin eğer başka bir köyden biriyle evlenirse, düğünden üç gün sonra kız köyünden düğün evine kadınlar *su düğününe* gelir. Kadınlar oğlan evinin çeşmesinden su ile doldurdukları bir testiye orta yere koyarak içine bir yüzük atar. Testinin etrafında ilahiler eşliğinde üç defa dönen gelin testiye ayağıyla vurarak suyu döker. Yüzüğü parmağına takarak ardına bakmadan eve kaçar. Bu ritüele *su düğünü* adı verilir. Gün içinde yemekler yenip çeşitli eğlenceler sergilenir. Su düğünü yalnızca gelinin başka köye gelin gittiğinde yapılır.²² Korucuk köyünde ise bu geleneğe *helkek depme* adı verilir.²³

Saraydüzü-Zaim köyü Yonca Mahallesi'nde gelin düğün evine girdikten sonra ertesi günü *duvak açımı* olur. Kadınlar arasında gerçekleşen *açım* gelinin annesi katılmaz. Burada küçük bir eğlence yapılır. Üç gün sonra gelinin annesi yanına bir kadın akraba ya da küçük çocuk alarak kızını *analamaya* gider. *Analamada* bir gece kızının evinde yatar. Gece küçük bir eğlence düzenlenir. Ertesi gün tekrar evine döner. *Analamadan* on beş gün sonra da *su düğünü* gerçekleşir. *Analama* ile *su düğünü* arasında gelin evden çıkmaz ve yabancı biriyle görüşmez. Aksi takdirde baskın yiyeceğine ve uğursuzluk getireceğine inanılır. *Su düğünü* dışarıda evin avlusunda yapılır. Gelin dualarla evden dışarı çıkarılır. *Su düğünü*nde ata evinin çeşmesinden doldurulan bir bakraç su ortaya konur. Bakracın içine bir tane yüzük ya da demir para atılır. Türkü ve maniler eşliğinde gelin bakracın etrafını üç sefer dolaşır. Tavaf şeklinde bu dönme tamamlandıktan sonra bakracı ayağıyla teperek devirir ve içindeki yüzüğü parmağına takıp aceleyle eve kaçar.²⁴

İdil ve Ural halkları arasında yaygın bir gelenek olan “Kilengä Su Yulın Kürsätü” (Geline Su Yolunu Gösterme) geleneğinin bir benzeri olan bu su ritüelleriyle de su iyesinin gönlünü alma, kutsal ve hayat verici su aracılığıyla kızın yeni sülaleye kabulünü simgeleştirme söz konusudur.²⁵ Yine Başkurlarda gelinin eve geldiği ertesi günün sabahı “hu köründürü” (su gösterme) törenleri yapılır. Buna göre gelin, kadınlar tarafından kayınbabanın içtiği ve tüm ailenin kutsadığı suya götürülür. İçlerinden yaşlı bir kadın gelini suya gösterir. “Ataylardan kalgan su, ineylerden kalgan su” (babalardan kalan su, analardan kalan su) diyerek gelin üzerindeki süslerden kopardığı gümüş bir parayı suya atar ve selam verir.²⁶ Ayrıca su iyesine sunulan demir yüzük, çörek/ekmek ile saçılar (kansız kurbanlar) yapıldığı götürülmektedir.

1.2. Helva Kesme

Duvak günü helva kesme Sinop köylerinde yaygın ve özel bir yeri olan uygulamadır. Öğlene doğru avluda herkese kız evinden gönderilen helvalar dağıtılır. Bir tören havasında gerçekleşen bu helva dağıtmaya; *ağız dadı*, *gavut*, *duvak helvası*, *hevle kesme* gibi adlar verilmiştir.

1.3. Duvak Yemekleri

Duvak günü, düğün merasiminde olduğu gibi misafirlere çeşitli yemekler ikram edilmektedir. Düğün yemekleriyle büyük ölçüde benzerlik gösteren bu yiyecekler, oğlan tarafı tarafından hazırlanmakta ya da masrafları karşılanmaktadır. Gerze ve Dikmen köylerinde bu güne özgü olarak *tirit* yemeği yapılırken; Boyabat, Saraydüzü, Ayancık ve Türkeli köylerinde ise helva ön plana çıkan geleneksel yiyecekler arasında yer almaktadır. Ayrıca gelin ve damadın gerdek gecesi ile duvak sabahında tüketmeleri amacıyla bazı özel yiyecekler de hazırlanmaktadır. Kız tarafınca hazırlanan helva, börek, kızarmış tavuk ve *ok* gibi duvağa özgü yiyecekler, düğün günü çeyiz sandığı içerisinde ya da elde taşınarak oğlan evine gönderilmektedir.

2. Bağlanma/Büyü

Gelin ya da damadın gerdek gecesi ilişkiye giremediği durumlarda bunun nazardan ya da kasıtlı olarak birinin büyü yapmasından kaynaklandığına inanılır. Böyle durumlarda nazarın ya da büyüün bozulması için birtakım pratikler uygulanır:

²¹ Çulpan, 2005: 111.

²² Se..Ak..., Sinop/Saraydüzü-Aşağı Akpınar Köyü 1958, İlkokul, Ev hanımı.

²³ Su...Er..., Sinop/Saraydüzü-Korucuk Köyü 1949, İlkokul, Ev hanımı.

²⁴ Ün...Se., Sinop/Saraydüzü-Zaim Köyü Yonca Mahallesi 1941, İlkokul, Ev hanımı.

²⁵ Sultangareyeva 1994: 97; Çulpan, 2005: 110.

²⁶ İnan, 1995: 161-162; Seyidov, 1996: 264.

Erfelek-Şerefiye köyünde yeni evli çiftlerin bağlanması durumunda balıkçı teknesiyle yedi dalgadan geçilir. Buna göre damat, hoca ve balıkçı kayığa binerek dualarla yedi dalga aşar. Dalgalar aşıldıktan sonra kayık durdurulur. Damat burada elini yüzünü yıkar abdest alır. Sonra gelinin eteğinden kestiği bir parça bezi denize atar. Gelinin bağlı olduğu durumlarda ise yanına kayınvalidesi refakat eder. O da kayıkla yedi dalgadan geçirdikten sonra abdest alır ve iç çamaşırını denize atar.²⁷

3. Ata Ziyaretleri

Düğün tamamlanınca taraflar arasında karşılıklı birtakım ziyaretler gerçekleşir. Bunları; kızın baba ocağına yapılan ziyaretler, dünürler arası ziyaretler ve yakın akrabalara yapılan ziyaretler olmak üzere üçe ayırabiliriz. Ziyaretlerin yörelere göre değişen usulleri, zamanları ve adları vardır. Düğünden üç, yedi ve on dört gün sonra gerçekleşen bu ziyaretlerin içeriği genel olarak aynıdır. Ziyaretlerin olmazsa olmazı kayınbaba tarafından damada verilen hediyelerdir. Bu ziyaretlerde damat usulden küserek konuşmaz. Buna *gırıtma* adı verilir. Kayınbaba damadı konuşturmak ve barışmak için hediyeler verir. Bu hediye genelde hayat ağacını simgeleyen meyve ağacı olur; fakat koyun, keçi gibi küçükbaş hayvan ya da tarla verildiği de görülür. Bu ziyaretlerde genel olarak damada yumurta pişirilir. Ayrıca gelen misafirlere bugüne özel Dikmen-Gerze yöresinde *tirit*, Erfelek-Türkeli yörelerinde ise *misir tarhanası/malak* (un bulamacı) adı verilen yöresel yemekler yapılır. Bazı yörelerde ziyaret öncesi gelinin, baba evine bırakılması ve birkaç gün orada kalması âdettendir. Akraba ilişkileri ve toplumsal bağları güçlendiren bu ziyaretlere Sinop'ta; *evirli/evüllü, ombeş evüllü, evürleme, evil alma, üçü, üçgeceliğe gitme, üçgünlük, gırıtma, evleme, kişi görme, gişi, gişiye gitme, emürleme, ömürleme, küsme, küsmeye gitme, dürü dağıtma, dürü dökme, dürü* gibi adlar verilir.

3.1. Damadın Anne-Babasına Yapılan Ziyaretler

Düğün sonrası kızın anne-babası tarafından oğlan evine yapılan misafirliktir. Bu ziyaretlere *gişi, kişi görme, kişilik* adları verilmektedir. Düğünden bir hafta sonra cuma günü damadın anne-babası dünürlerine *gişimiz* var diye haber gönderir. Bugün kızın kaldırılmayan *dürü* ve *çeyizleri* de sergilenir. *Gişilerde* yemekler yenir; çaylar, kahveler içilir. Çeşitli sohbetin ardından izdivacın hayırlı ve bereketli olması temennisi yapılarak kalılır.²⁸

3.2. Gelinin Anne-Babasına Yapılan Ziyaretler

Sinop'ta düğün sonrası kız evine yapılan ziyaret zamanları yörelere göre değişebilmektedir. Bunlar düğünden üç, yedi veya on dört gün sonra gerçekleşen el öpme, rıza alma ziyaretleridir. Bu ziyaretler yalnız gelin ve damat tarafından gerçekleştirildiği gibi erkek tarafı yakın çevresinin onlara eşlik etmesiyle de yapılabilmektedir. İlin bazı bölgelerinde ziyaretlerden önce kızın baba evine önden gönderilerek bir gece ya da bir hafta kalmasına izin verilir. Buna Erfelek-Hürremşah'ta *geziye gitme* denir. Bununla gelin ailesiyle hasret giderir. Ayrıca geçişin daha rahat, sağlıklı ve pürüzsüz olması sağlanır. Ziyaret sonrası gelin baba evinden tekrar düğün evine kocasıyla birlikte geri döner.

Gelinin anne-babasına yapılan ziyaretlerle ilgili derlemelerimiz şunlardır:

Düğünden üç gün sonra;

Gelin, düğünden üç gün sonra damat ya da kayınvalidesi tarafından baba evine ziyarete götürülür. Buna *üçü, üçgünlük, üçgecelik, evürleme* gibi yörelere göre değişen adlar verilir. Gelin bu gece baba evinde yatmaz aksi takdirde çocuğu olmayacağına yorulur.²⁹

Düğünden yedi gün sonra;

Kızın baba ocağına yapılan bu ziyaretlere; *evleme, emürleme, gişi* gibi adlar verilir.

Boyabat-Çurguşlar köyünde gelin damat ile birlikte babasını *emürlemeye* gider. Damat, ziyarette sofraya konulan yemekten yemeyerek *gırıtır*. Damadın *gırıtmasının* üzerine kayınbaba damdan bir koyun çıkarıp getirir. Bunu alan damat, kayınbabasıyla kucaklaşır ve yemeğe devam eder.³⁰

²⁷ Ce...Ka., Sinop/Erfelek-Şerefiye Köyü Mestan Mahallesi 1964, İlkokul, Ev hanımı.

²⁸ Ha...Ak., Sinop/Merkez-Hacıoğlu Köyü 1948, İlkokul, Ev hanımı; Ze...Ma., Sinop/Merkez-Dizdaroglu Köyü 1950, İlkokul, Ev hanımı.

²⁹ Ün...Üs., Sinop/Durağan-Yağbasan Köyü 1962, İlkokul, Ev hanımı.

³⁰ Fa...Ay., Sinop/Boyabat-Çurguşlar Köyü 1955, İlkokul, Ev hanımı.

Sinop-Merkez ilçesi Bostancılı köyünde gelin, damat, *gayına* (kaynana), *gaynata* (kaynata) kız tarafına *ziyrata* (ziyarete) gider. Buna *gişiye gitme* denir. *Gişide* damada yağda yumurta pişirip yedirmek âdettendir. Damat küser yemek yemez. Bu sefer gelinin babası damada para, hayvan ya da bir *aşlak ağaç* hediye eder. Damat hediye kabul ederse kayınbabasının elini öpüp barışır. Bu hediyeye *küsmelik* denir.³¹

Sinop-Merkez Eymür köyünde bir hafta sonra oğlan tarafı kız evini topluca ziyaret eder. Bu ziyarete *küsme* denir. Damat küsererek konuşmaz, verilen yemeklerden yemez. Bunun üzerine kayınbabası ona *küsmelik* denilen kuzu, tavuk gibi hediyeler verir. Hediye kabul eden damat el öperek barışır.³²

Erfelek-Merkez Kınık köyünde düğünden bir hafta sonra *gişi* yapılır. *Gişide* damat kaşığı saklar. Etraftakiler damadın kaşığı yok der. Bunun üzerine kayınbaba damada hediye olarak damdan bir mal verir. Gitme vakti gelince biraz daha otursunlar diye bu sefer de damadın ayakkabısı saklanır.³³

Boyabat-Koçak köyünde düğünden bir hafta sonra gelin el öpmeye ve hasret gidermeye baba evine gider. Gelin burada bir gece geceler. Ertesi gün damat da gelir ve birlikte geri dönerler.³⁴

Dikmen-Merkez Mahalle'de düğünden bir hafta sonra gelin ve damat kızın anne ve babasına el öpmeye gider. Onlara sağdıç ve oğlan tarafından iki kişi daha eşlik eder. Bugün âdet olarak tirit yapılır. Gelin ve damat yalandan küsererek *tiridi* yemez. Kayınbaba önce oralı olmaz, "Siz bilirsiniz! Yemezsen daha iyi" der. Karşılıklı şakalaşmalar olur. Bunun üzerine damada ya bir çeyrek altın ya da bir meyve ağacı verilerek barışılır.³⁵

Düğünden on dört gün sonra;

Türkeli-Çatakgüney köyünde gelin, duvaktan sonra üç ya da yedi gün baba evine bırakılır. Daha sonra *evüllüye* gelen erkek tarafıyla geri döner. *Evüllüde* gelin ve damat için hayırlar dilenir, dualar edilir, sohbet edilir. Büyüklerin elleri öpülür. Yemek yenir, çay-kahve içilir. Çeşitli eğlence ve şakalaşmalar gerçekleşir. Bahşış almak için damadın ayakkabısı saklanır.³⁶

Türkeli-Yusuflu köyünde düğünden iki hafta sonra damat, gelin ve sağdıçlar kız evine *evirli* için el öpmeye gelir. Damat yalandan küsererek yemek yemez, kaşığı pilav üstüne ters koyar. Kayınbabasından bahşış bekler. Kayınbaba da durumu iyiye bir keçi, kötüye bir *aşlak* meyve ağacını bahşış verir.³⁷

Düğünden on beş gün sonra kızın anne-babasına gelinle damat *ombeş evüllüye* gider. Kız duruma göre bir-iki haftaya kadar baba evinde kalabilir. Damada bu ziyarette kayınbabası tarafından bir meyve ağacı hediye edilir.³⁸

Düğünden iki hafta sonra *gırıtma*ya gidilir. Önce damat tek başına kayınbabasına gider. Damat burada *gırıtı*lar (bekletilerek) ayakta tutulur. Damat; gelinin babası, amcası ve dedesi tarafından onaylanırsa oturtulur. Ardından babası kızını gönderdiği bir atla kardeşi ya da ağabeyine getirtir. Damat gelini iki gün babasında bırakmak üzere döner.³⁹

3.3. Yakın Akrabalara Yapılan Ziyaretler

Düğünden birkaç gün sonra gelinle damat yakın akraba ve komşuları gezerek onların elini öper, hayır dualarını alır. Onlara çeyizlerinden seçtiği atlet, mendil, tekke gibi eşyalardan hediye dağıtır. Onlar da buna mukabil gelin ve damada harçlık verir. Sinop'ta bu geleneğe *dürü dağıtma*, *dürü*, *dürü dökme*, *çeğiz dağıtma*, *çehiz bozma* gibi adlar verilmiştir.

4. Söz Varlığı

Sinop'ta düğün sonrası geleneklerle ilişkili söz varlığı oldukça zengindir. Bunlar düğün sonrası uygulamalarda geçen ve derlemeler sırasında tespit edilen sözcüklerden oluşturulmuştur. 70 madde başı sözcüğün 51'i *Derleme Sözlüğü*'nde bulunmayan, 8'i *Derleme Sözlüğü*'nde olup anlamı farklı olan, 7'si *Derleme Sözlüğü*'nde olup

³¹ Şa...Bo., Sinop/Merkez Köyü Akdoğan Mahallesi 1958, İlkokul, Ev hanımı.

³² Hü...Şa., Sinop/Merkez-Eymür Köyü Şahinoğlu Mahallesi 1957, İlkokul, Emekli.

³³ Ha...Ak., Sinop/Erfelek-Merkez Köyü Kınık Mahallesi 1962, İlkokul, Ev hanımı.

³⁴ Sa...Dü., Sinop/Boyabat-Koçak Köyü 1945, Okul yok, Ev hanımı.

³⁵ Em...Ba., Sinop/Dikmen-Merkez Mahallesi 1940, İlkokul, Ev hanımı.

³⁶ Za...Tu., Sinop/Türkeli-Çatakgüney Köyü 1958, İlkokul, Ev hanımı.

³⁷ Ha...Sa., Sinop/Türkeli-Yusuflu Köyü 1963, İlkokul, Ev hanımı.

³⁸ Ne...Ke., Sinop/Türkeli-Yapraklı Köyü, 1966, İlkokul, Ev hanımı.

³⁹ Ün...Se., Sinop/Saraydüzü-Zaim Köyü Yonca Mahallesi 1941, İlkokul, Ev hanımı.

Sinop'tan derlenmeyen, 4'ü *Derleme Sözlüğü*'nde bulunan kelimelerden oluşmaktadır. Sözcüklerin açıklamaları yapıldıktan sonra derlendiği ilçe ve köy adları ayrıca verilmiştir. Kimi sözcükler yörede yaygın olarak kullanılmasına rağmen yalnızca derleme yapılan yer adlarıyla tanıklanmıştır.

4.1. Derleme Sözlüğü'nde Bulunmayan Kelimeler

ana halkı: Duvak törenine katılan kız tarafı (Erfelek-Şerefiye)

analama: Düğünden birkaç gün sonra gelin annesinin düğün evine gelerek kızıyla bir gece birlikte kalması şeklinde gerçekleştirilen geleneksel uygulamaya verilen addır. Bu süreçte anne ile kızın hasret giderdiği ve sohbet ederek dertleştikleri görülmektedir. (Saraydüzü-Zaimköy Yonca Mahallesi)

aşlak: Duvak sonrası yapılan el öpme ziyaretinde kayınbabanın damada hediye ettiği meyve ağacı (Ayancık-Aliköy)

birman: Gelin duvağının üzerine örtülen yeşil ya da mavi renkli pullu yazma, şal, yemeni (Durağan-Köklen)

çeğiz dağıtma: bk.*dürü dağıtma*. (Saraydüzü-Akbelen)

çerez oyunu: Duvak ya da kına gecesi kadınlar arasında gerçekleşen bir oyundur. Buna göre iki kadın tef çalıp türkü söyleyerek misafirlerden *çıtık*, *gavurga*, *leblebi* gibi çerez ve bahşiş toplar. Sonra bu toplanan çerezler hep birlikte yenilip eğlenilir. (Durağan-Alpuğan)

dalgaya verme: Büyü neticesinde bağlanan gelin ya da damadın denizde kayıkla yedi dalgadan geçirilerek okunması (Erfelek-Şerefiye Mestan Mahallesi)

darpmak: Selam vermek. Gelin bu selamlamayı baba evinden çıkarken, koca evine girerken, mezarlıktan geçerken, başka bir gelinle karşılaşırken veya *su görme* ritüellerinde suya gösterilirken üç defa eğilerek verir (Gerze-Kuzsökö)

duvak açımı: Düğün sonrası köylü kadınlarla yapılan duvak eğlencesi (Saraydüzü-Zaimköy Yonca Mahallesi)

duvak sepme: İki kadın tarafından duvak günü gelinin etrafında *oklava* ve *kesküçle* (demirden hamur kesme aracı) yapılan duvak açma töreni (Durağan-Çandağı, Dikmen-Yumaklı)

duvak uçurma: Duvak günü gelin duvağını açma ritüeli (Gerze-Kuzsökö)

düğün elbisesi: Düğün günü belirlendikten sonra, düğünden önce oğlan tarafının geline kına, basma, çarşaf, ayakkabı, çorap, çember, duvak, gibi elbiselerin yanında gelin annesine, babasına ve kardeşlerine de çeşitli hediye elbiseler alması (Sinop ve yakın çevresi)

dürü çıkarma: Düğünden sonra erkek ve kız tarafının karşılıklı hediyeleşmesi (Saraydüzü-Tepe)

dürü dağıtma: Düğünden bir hafta sonra gelin ve damat yakın akraba ve komşuların elini öpmek ve hayır dualarını almak üzere ziyaretlerde bulunur. Onlara çeyizlerinden atlet, mendil, tekke gibi hediyeler verir. Onlar da buna mukabil gelin ve damada harçlık verir. Bu âdete *dürü dağıtma* adı verilir. (Durağan-Yandak)

dürü dökme: Duvak günü gelin çeyizini sergileme (Boyabat-Kovaçayırı)

dürü kesme: Gelin ve damadın aileleri arasında yapılan karşılıklı hediyeleşme (Boyabat-Kovaçayırı)

emür: Yeşil ya da mavi renkli gelin duvağı (Dikmen-Çukurcaalan, Durağan-Köklen)

emürleme: bk.*ömürleme*. (Boyabat-Çurguşlar)

evelli: Düğünden yaklaşık iki hafta sonra, üçüncü cuma günü, gelin ve damadın sağdıçlarıyla birlikte kız evine gerçekleştirdikleri el öpme ziyaretine verilen addır. Bu ziyarette damat, sembolik olarak küserek yemek yemez ve kayınbabasından bahşiş bekler. Kayınbaba ise maddi durumuna göre damada koyun ya da bir meyve ağacı hediye eder. (Ayancık-Aliköy)

evil alma: bk.*evinleme*. (Durağan-Köklen)

evinleme: Düğünden bir hafta sonra gelinle damadın kız evine yaptığı el öpme ziyareti, bu ziyarete erkek tarafının yakın ailesi de katılabilir (Durağan-Günpınar)

evleme: bk.*evinleme*. (Erfelek-Şerefiye Çobanlar Mahallesi)

evüllü: bk.*evinleme*. (Ayancık-Erikli)

evürleme: bk.*evinleme*. (Durağan-Yağbasan)

gavut: Duvak için özel hazırlanan kavrulmuş un helvası (Dikmen-Dumanlı)

gelin görme: Duvak günü gelin ve çeyiz görme âdeti (Türkeli-Yapraklı)

gelin yazma: bk.*yüz yazma*. (Saraydüzü-Aşağı Akpınar)

geziye gitme: Duvaktan birkaç gün sonra kızın baba evine yatıya gönderilmesi (Erfelek-Hürremşah)

gırıtma: Damadın, kayınbabasından hediye veya bahşiş alabilmek amacıyla sembolik olarak küsme davranışı (Boyabat-Çaybaşı)

gişiye gitme: Gelinin evlendikten bir hafta sonra baba evine el öpmeye gitmesi (Merkez-Bostancılı Akdoğan Mahallesi)

güyö kınası: Düğünden sonraki gün, duvak töreni kapsamında yakılan kına için kullanılan bir adlandırmadır. Bu günde misafirlere yemek ikram edilmekte ve türkölü eğlenceler düzenlenmektedir. (Erfelek-Hürremşah)

helkek depme: Duvak günü evin sofasında bulunan su dolu bir kovanın içine yüzük atılarak gelinin kovayı tekmelemesi ve ardından suyun içindeki yüzüğü alıp odasına kaçması şeklinde gerçekleştirilen geleneksel uygulama (Saraydüzü-Korucuk)

kesmeli poğça: Genelde fesin üzerine örtülen düzende dokunmuş büyük başörtü, duvak (Gerze-Çağlayan)

kete çıırma: Duvak veya kına gecelerinde iki kadının, gelen misafirlerin etrafında türkölü söyleyip tef ya da kalbur çalarak çerez toplaması şeklinde gerçekleştirilen geleneksel bir uygulama (Saraydüzü-Akbelen)

kırmızı duvak: Tül den kırmızı duvak (Sinop ve yakın çevresi)

kişi görme: Gelinin anne ve babasının düğünden bir hafta sonra kızını görmeye gelmesi. *Kişi görmede* gelenlere çeyiz sergilenir ve yemek verilir (Gerze-Sorkun)

küsme: Düğünden bir hafta sonra erkek tarafının kız tarafına yaptığı ziyaret (Merkez-Eymür Şahinoğlu Mahallesi)

küsmelik: Düğünden yaklaşık iki hafta sonraki cuma günü, gelin ve damadın sağdıçlarıyla birlikte kız evine gerçekleştirilen ziyaret sırasında damadın sembolik olarak küsüp yemek yememesi üzerine kayınbabasından aldığı bahşişe verilen addır. Kayınbaba, ekonomik durumuna göre damada *küsmelik* olarak koyun ya da meyve ağacı hediye etmektedir. (Merkez-Hacıoğlu)

küsmeye gitme: Düğünden sekiz gün sonra kızın anne ve babasına yapılan el öpme ziyareti (Durağan-Çandağı)

küsülük: bk.*küsmelik*. (Dikmen-Akçakese, Boyabat-Osmanköy)

ombeş evüllü: Düğünden on beş gün sonra gelinin anne ve babasına yapılan el öpme ziyareti (Türkeli-Yapraklı)

ömürleme: Düğünden on beş gün sonra gelinin anne-babasına yapılan el öpme ziyareti (Boyabat-Keseköy)

sağdıç düğünü: Duvak düğünü (Ayancık-Dibekli)

seket: Duvak düğünü (Durağan-Günpınar)

su düğünü: Kadınlar arasında yapılan duvak töreni (Boyabat-Keseköy, Dağtabaklı; Saraydüzü-Aşağı Akpınar)

üçgecelik: Düğünden üç gün sonra gelinin baba evine el öpmeye gitmesi (Dikmen-Kerim Makas Mahallesi)

üçgünlük: Gelin ve kayınananın düğünden üç gün sonra kız evine yaptığı kısa süreli ziyaret (Merkez-Eymür Şahinoğlu Mahallesi)

üçü (I): Düğünden üç gün sonra kız tarafından oğlan evine yapılan ziyaret (Erfelek-Hacılar)

üçü (II): Düğünden üç gün sonra gelinle damadın kız evine yaptığı ziyaret (Gerze-Çırnık)

yüz açımılığı: Duvak günü damadın duvağı açarken geline verdiği hediye (Saraydüzü-Aşağı Akpınar)

yüz açma: Duvak günü gelin duvağının açıldığı tören (Saraydüzü-Aşağı Akpınar)

yüz yazma: Düğün ve duvak günü gelin ile bazı kadınlara uygulanan geleneksel bir süsleme ve makyaj biçimidir. Bu uygulamada, gelin teli ince şekilde kesilerek yanak ve çene bölgesine köknar sakızı yardımıyla yapıştırılmakta; ardından ayrı kaplarda hazırlanan kırmızı boya ve çivit, süpürge teli aracılığıyla bu tellerin üzerine uygulanarak yüz boyanmaktadır. (Gerze-Sarnıç)

4.2. Derleme Sözlüğü'nde Olup Farklı Anlamı Tespit Edilen Kelimeler

dapınmak: Gelinin üç sefer eğilerek selam vermesi (Dikmen-Kızık)

gişi (I): Düğünden bir hafta sonra kızın anne-babası tarafından oğlan evine yapılan ziyaret (Merkez-Dizdaroğlu)

gişi (II): Düğünden bir hafta sonra gelin ve damadın kız evine yaptığı ziyaret (Erfelek-Merkez Kınık Mahallesi)

hoca: Duvak giydirme, geline rehberlik etme ve sağdıçlık yapma gibi görevleri üstlenen *başibozulmamış* (evli) kadın (Merkez-Lala)

honça: Duvak günü baba evinden gelen gelinin arta kalan eşyaları, bohça (Durağan-Yağbasan)

kişilik: *bk.gişi*. (Merkez-Hacıoğlu)

ok (I): Gerdek gecesi ve duvak günü yenmesi için dallarına atıştırılmalıklar takılan ağaç parçası. *Ok*, gelinin yakın arkadaşları tarafından hazırlanarak düğün günü bahşiş karşılığı damada satılır. (Durağan-Yağbasan)

ok (II): Duvak açma ritüellerinde gelin duvağının dalgalandırılmasında kullanılan, ucuna kırmızı ip ile boncuk ve demir para bağlanmış yaklaşık 20 cm uzunluğundaki ağaç çubuğa verilen addır. Söz konusu *ok*, düğün günü kız evinde hazırlanarak tavana asılmakta, ardından *kız almakçıları* (erkek tarafı) tarafından sıçranarak alınmak suretiyle erkek evine götürülmektedir. (Dikmen-Yaylabeyi)

4.3. Derleme Sözlüğü'nde Olup Sinop'tan Derlenmeyen Kelimeler

ağız dadı: Duvak günü yenmesi için gelinin çeyiz sandığına konulan helva (Saraydüzü-Asarcıkcamlı)

al: Gelin başına örtülen kırmızı duvak (Saraydüzü-Aşağı Akpınar)

çatki: Kırmızı, pullu gelin duvağı (Boyabat-Bengübelen)

duvak düğünü: Duvak günü (Boyabat-Kayaboğazı)

evirlik: Düğünden on beş gün sonra gelinin baba evine yaptığı iki günlük yatılı ziyaret (Türkeli-Gökçealan)

görümlük: Duvak günü erkek tarafının geline *yüz açımılığı* olarak verdiği hediyeler (Merkez-Dizdaroğlu)

4.4. Derleme Sözlüğü'nde Bulunan Kelimeler

dürü: Düğün hediyesi (DS.1636: Boyabat), (Türkeli-Yusuflu)

kete: Semet/duvak günü çalgıcı kadınlara hediye olarak verilen çerez, kavurga, kuru meyve gibi yiyecekler veya bozuk para (DS.2773: Boyabat), (Boyabat-Keseköy)

samat günü: Duvak günü (DS.3531: Sinop), (Gerze-Yaykıl Demirci Mahallesi)

semet: Duvak günü (DS.3579: Sinop), (Gerze-Bolalı, Boyabat-Kovaçayırı)

Sonuç

Sinop yöresinde düğün sonrası gelenekler, evlilik törenlerinin yalnızca düğün günüyle sınırlı kalmadığını; toplumsal kabul, kutsama, bereket ve aidiyet süreçlerini kapsayan uzun soluklu bir geçiş dönemi olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Duvak günüyle başlayan ve yaklaşık bir ay devam eden bu uygulamalar; gelin ile damadın yeni sosyal statülerini meşrulaştıran, aileler arası ilişkileri güçlendiren ve toplumsal dayanışmayı pekiştiren işlemlere sahiptir.

Geçiş sürecinin ve evlilik sonrası yaşamın sağlıklı, huzurlu ve bereketli olması amacıyla düğün sonrasında çeşitli ritüeller gerçekleştirilmiş, saçılar sunulmuştur. Bu uygulamalar, eski Türk inanç sistemine ait kültürel ve sembolik unsurların günümüze ulaşan önemli izleri arasında yer almaktadır. Söz konusu ritüellerin nasıl ortaya çıktığı, hangi düşünceye dayandığı ve neyi sembolize ettiği gibi hususlar ise toplumsal ve kültürel yapının daha derinlikli biçimde anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Nitekim duvağın *oklava*, *ok* adı verilen ağaç

çubuk ya da *kesküç* olarak adlandırılan demir bir alet yardımıyla kaldırılması, ağaç ve demir kültlerinin düğün ritüellerindeki izleriyle ilişkilendirilebilir. Benzer şekilde, *duvak serpme* sırasında gelinin ayakları altına balta konması, kötü ruhlerden korunma ve kutsanma anlayışının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. *Duvak sıvama* sırasında söylenen “Bu benim elim değil, Fatma Anamızın eli” ifadesi ise Umay/Fatma Ana kültü ile İslami unsurların halk inanışları içerisinde birleşerek varlığını sürdürdüğünü göstermesi bakımından dikkat çekicidir. *Su düğünü* uygulamalarında gelinin çeşme veya pınardan aldığı suyun etrafında yedi kez dönmesi, suyu selamlaması, kovaya demir yüzük atılması ve suyun dökülmesi gibi uygulamalar; su kültü, bereket anlayışı, korunma ve arınma ritüelleriyle bağlantılıdır. *Çörek bölme* sırasında gelinin çeşmeye ekmek bırakması da bolluk ve bereket dileğinin sembolik bir ifadesi olarak değerlendirilebilir.

Çalışmada Sinop'taki uygulamaların Türk dünyasında görülen benzer geleneklerle karşılaştırılması, söz konusu ritüellerin yalnızca yerel değil; daha geniş bir kültürel belleğin parçası olduğunu ortaya koymuştur. Mişâr, Kerâşen, Astrahan Tatarları ile Başkurt ve İdil-Ural sahasında görülen benzer uygulamalar; Türk kültür coğrafyasında ortak sembol ve ritüel yapılarının varlığını desteklemektedir. Bu durum, Sinop yöresinin kültürel mirasının Türk dünyası içerisindeki sürekliliğini ve bağlantısını göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Araştırmanın bir diğer önemli yönünü ise düğün sonrası geleneklerle ilişkili söz varlığının derlenerek kayıt altına alınması olmuştur. Derleme çalışmaları sonucunda tespit edilen 70 sözcük, Sinop ağızlarının kültürel hafızasını yansıtan veriler sunmuştur. Bu sözcüklerin büyük bölümünün *Derleme Sözlüğü*'nde yer almaması ya da farklı anlamlarla kullanılması, yöre ağızlarının söz varlığı bakımından özgünlüğünü ortaya koymuştur. Böylece çalışmayla, yalnızca halk bilimi alanına değil; Türk dili çalışmalarına da katkı sağlayıcı veriler sunulmuştur.

KAYNAKÇA

1. Yazılı Kaynaklar

- Acar, Ergün (2017), *Sinop Yöresi Söz Varlığı*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Acar, Ergün (2022), “Sinop'ta Halk Hekimliği ve Halk Dilinde Sağlık Deyişleri”, *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 29, 100-176.
- Aydemir, Adem (2013), “Türk Dünyasında Bazı Düğün Terimleri ve ‘Al Duvak’ Geleneği Üzerine”, *Turkish Studies*, 8/9, 619-655.
- Başoğlu, Bekir (1976), “Boyabat ve Çevresi Düğünleri”, *Sivas Folkloru*, 4/47, 14-18.
- Başoğlu, Bekir (1980a), “Boyabat Yöresi Folkloru: Boyabat Düğünleri-1”, *Türk Folkloru Dergisi*, 1/10, 19-22.
- Başoğlu, Bekir (1980b), “Boyabat Yöresi Folkloru: Boyabat Düğünleri-2”, *Türk Folkloru Dergisi*, 1/11, 14-16.
- Başoğlu, Bekir (1980c), “Boyabat Yöresi Folkloru: Boyabat Düğünleri-3”, *Türk Folkloru Dergisi*, 1/12, 19-21.
- Çiftçi, Elçin ve Uzun, Şahbaz (2015), “Erfelek Yöresi Düğünlerinde Mani Söyleme Geleneği”, *Sinop İli Değerleri Sempozyumu (15-18 Mayıs 2013) Bildiriler Kitabı*, Ankara: HTC Matbaacılık, 219-225.
- Durmaz, Ramazan (2010), “Karakoyunlu Yörüklerinin Gelin Duvaklarında Sembolize Edilen Eski Türk İnancının İzleri: Cıha (Çıvı?) ve Yer-Su'lar”, *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, 286, 45-47.
- Eroğlu, Erol ve Özkanat, Zehra (2014), “Unutulmaya Yüz Tutmuş Bir Gelenek Duvak Töreni”, *TÜRK Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1/3, 272-278.
- İnan, Abdülkadir (1995), *Tarihte ve Bugün Şamanizm*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- İnan, Abdülkadir (1998), *Makaleler ve İncelemeler-I*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Komisyon (1963-1982), *Derleme Sözlüğü I-XII*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Komisyon (1977), “Amasya-Başpınar ve Sinop-Dikmen Köylerinde Düğün Âdetleri”, *Folklor Doğru*, 4/46, 38-43.
- Köse, Nerin (2003), “Türk Düğünlerinde Gerdek Sonrası Duvak Geleneği”, *Millî Folklor*, 15/60, 92-109.

- Kumartaşlıoğlu, Satı (2015), "Fatma Ana Üzerine Anlatılan Efsaneler", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 3/6, 106-115.
- Oymak, İskender (2010), "Anadolu'da Su Kültünün İzleri", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15/1, 35-55.
- Öğüt Eker, Gülin (2000), "Türk Düğün Geleneği İçinde Karakeçili Türk Düğününün Ritüel Açısından Değerlendirilmesi", *Milli Folklor*, 12/46, 92-100.
- Özdoğru, Cevdet (1969), "Sinop İli Düğünlerinde Güreş", *Türk Folklor Araştırmaları*, 12/241, 53-62.
- Özdoğru, Cevdet (1971), "Sinop Köylerinde Düğün", *Türk Folklor Araştırmaları*, 13/267, 6109-6112.
- Özdoğru, Cevdet ve Özdoğru, Nebahat (1973), "Sinop Köylerinde Düğün Gelenekleri", *Türk Folklor Araştırmaları*, 14/285, 6622-6623.
- Sağlık, G. Selcan (2006), "Türkmen Düğün Geleneği", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 3/2, 71-85.
- Seyidov, A. Malov (1996), "Eski Türk Kitabelerindeki Yer-Sub Meselesi", (Çev. Saadettin Gömeç), *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 29, 259-265.
- Ülkütaşır, Mehmet Şakir (1933a), "Gerze Düğünleri", *Yolların Sesi Dergisi*, 7/1, 156-158.
- Ülkütaşır, Mehmet Şakir (1933b), "Sinop Köy Düğünleri", *Halk Bilgisi Haberleri*, 20/2, 168-173.
- Ülkütaşır, Mehmet Şakir (1939), "Sinop'ta Eski Düğün Adetleri", *Halk Bilgisi Haberleri Mecmuası*, 9/97, 1-7.
- Ülkütaşır, Mehmet Şakir (1963a), "Sinop ve Çevresindeki Köy Düğünleri-I", *Türk Folklor Araştırmaları*, 8/163, 2974-2976.
- Ülkütaşır, Mehmet Şakir (1963b), "Sinop ve Çevresindeki Köy Düğünleri-II", *Türk Folklor Araştırmaları*, 8/165, 3043-3045.
- Yüce, Mehmet ve Dosbayeva, Bibigül (2007), "Kırgız Türklerinde Evlenme Geleneği", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 4/1, 7-24.
- Zaripova Çetin, Çulpan (2005), "Tatar Türklerinde Düğün Geleneği", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 3, 92-119.

2. Sözlü Kaynaklar

- Ce...Ka., Sinop/Erfelek-Şerefiye Köyü Mestan Mahallesi 1964, İlkokul, Ev hanımı.
- Em...Ba., Sinop/Dikmen-Merkez Mahallesi 1940, İlkokul, Ev hanımı.
- Fa...Ay., Sinop/Boyabat-Çurguşlar Köyü 1955, İlkokul, Ev hanımı.
- Ha...Ak., Sinop/Erfelek-Merkez Köyü Kınık Mahallesi 1962, İlkokul, Ev hanımı.
- Ha...Ak., Sinop/Merkez-Hacıoğlu Köyü 1948, İlkokul, Ev hanımı.
- Ha...Sa., Sinop/Türkeli-Yusuflu Köyü 1963, İlkokul, Ev hanımı.
- Hü...Şa., Sinop/Merkez-Eymür Köyü Şahinoğlu Mahallesi 1957, İlkokul, Emekli.
- Ne...Ke., Sinop/Türkeli-Yapraklı Köyü, 1966, İlkokul, Ev hanımı.
- Re...Şa., Sinop/Durağan-Alpuğan Köyü 1949, İlkokul, Rençper.
- Sa...Dü., Sinop/Boyabat-Koçak Köyü 1945, Okul yok, Ev hanımı.
- Se...Ak., Sinop/Saraydüzü-Aşağı Akpınar Köyü 1958, İlkokul, Ev hanımı.
- Su... Ca., Sinop/Ayancık-Dibekli Köyü 1940, İlkokul, Ev hanımı.
- Şa...Bo., Sinop/Merkez Köyü Akdoğan Mahallesi 1958, İlkokul, Ev hanımı.
- Şe...Ak., Sinop/Erfelek-Himmetoğlu Köyü 1938, İlkokul, Ev hanımı.
- Şe...Ar., Sinop/Durağan-Çandağı Köyü 1952, İlkokul, Ev hanımı.

Şe...Na., Sinop/Dikmen-Yaylabeyi Köyü 1955, İlkokul, Ev hanımı.

Su...Er., Sinop/Saraydüzü-Korucuk Köyü 1949, İlkokul, Ev hanımı.

Şi...Öz., Sinop/Boyabat-Aşıklı Köyü 1955, İlkokul, Ev hanımı

Ün...Gü., Sinop/Durağan-Yeşilyurt Köyü 1942, İlkokul, Ev hanımı.

Ün...Öz., Sinop/Boyabat-Tekke Köyü 1961, İlkokul, Ev hanımı.

Ün...Se., Sinop/Saraydüzü-Zaim Köyü Yonca Mahallesi 1941, İlkokul, Ev hanımı.

Ün...Üs., Sinop/Durağan-Yağbasan Köyü 1962, İlkokul, Ev hanımı.

Ya...Er., Sinop/Türkeli-Taşgüney Köyü 1965, İlkokul, Ev hanımı.

Za...Tu., Sinop/Türkeli-Çatakgüney Köyü 1958, İlkokul, Ev hanımı.

Ze...Ma., Sinop/Merkez-Dizdaroğlu Köyü 1950, İlkokul, Ev hanımı.